

Снежана Грк

Институт друштвених наука, Београд

СРБИЈА У СЕНЦИ НОВОГ СВЕТСКОГ ЕКОНОМСКОГ ПОРЕТКА*

Сажетак

У овоме раду се анализирају интеграциони процеси, не само због регионалне повезаности међу државама, већ због тога што ти процеси имају своје велике економске предности. Такође, анализирају се велике структурне неједнакости глобалне економије које су довеле до дубоког јаза између богатих и исувише сиромашних, како појединачно тако и држава.

Из садашње визуре на делу су нове развојне економске и финансијске политике које би требале да ублаже пукотине економских система изазваних финансијском кризом. Одмеравају се снаге између Запада и Истока. Сједињене Америчке Државе и Европа су у структуралној транзицији. Кина је у загрљају Русије. Лидери нове архитектуре светског економског поретка постају САД-ЕУ и чланице групације *BRICS* (Бразил, Русија, Индија, Кина, Јужна Африка). У одмеравању снага великих економских играча на геоекономској сцени, највећа економска сила на свету ипак ће бити “*Euro-Amerika*”.

Политичке идеје које промовише актуелна власт у Србији покушавајући да придобије и Запад и Исток “љуљају” земљу мало десно мало лево. Хоће према Европи, а и према Русији. На којим светским економским координатама ће се Србија заиста задржати – остаје да се види. Тренутно је она у сенци новог светског економског поретка.

Кључне речи: интеграциони процеси, структурне неједнакости глобалне економије, нови светски поредак, Сједињене Америчке

---

* Овај рад је део истраживања на пројекту *Моделирање развоја и интеграције Србије у светске токове у светлу економских, друштвених и политичких гигања*, евиденциони број 179038, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

Државе – Европска унија (САД-ЕУ), *BRICS* (Бразил, Русија, Индија, Кина, Јужна Африка), Србија у сенци.

ИНТЕГРАЦИОНИ ПРОЦЕС КАО НЕМИНОВНОСТ

Интеграције држава Старог континента у Европску унију су неминовне. Не само због регионалне повезаности међу државама у Европи, већ због тога што је Европска унија највећи мировински пројекат до сада који има своје велике предности. Чланство у Европској унији пружа пуно могућности за појединачну државу и за њене грађане. Позитивно у европском интеграцијском процесу јесте нестанак граница између држава чланица и стварања унутрашњег тржишта Европске уније као подручја на којеме грађани могу пословати, трговати, слободно путовати, слободно се настањивати где год желе, радити и студирати готово без икаквих ограничења унутар ЕУ. Дакле, чланство у ЕУ је прилика да држава буде део највећег јединственог тржишта на свету, а што даје могућности да пословни сектор али и грађани имају несметан приступ томе тржишту. Разуме се, то је двосмерни правац кретања. Људи из једне чланице могу несметано одлазити и куповати у другим ЕУ земљама и одбрнуто. Чланство у ЕУ је нарочито добро за младе људе. Млади се могу едуковати и запошљавати где зажеле без ограничења.

Да је чланство заиста добро најбољи пример пружају земље попут Аустрије, Словачке или Ирске које су јако добро искористиле своје могућности у ЕУ и чије су се економије промениле и напредовале, односно реформисале захваљујући чланству у Унији. Нови играч на глобалној сцени постаје Хрватска. Она ће као део највећег тржишта обезбедити просперитет свом становништву.

Наравно, пре него што људи могу несметано уживати у предностима Уније, сви механизми јединственог тржишта морају бити довршени. То значи да се интеграције не смеју одвијати под притиском који намећу финансијска тржишта. Европска унија мора почивати на чврстој основи при довршавању будућих интеграцијских процеса.

Будући да земље чланице ЕУ могу утицати на правац будућег кретања нашег континента, сада је најважније пронаћи ефикасно решење за економска и финансијска питања. Није добро у овом тренутку расправљати о федералном уређењу, јер би то водило подели држава унутар Уније.

Проширење ЕУ почива на вредностима стабилности, просперитета и демократије у Европи. Њих треба ефикасно промови-

сати. Ове вредности покрећу земље које желе бити део Уније да наставе са политичким, економским и друштвеним реформама.

Стога укључивање све већег броја земаља Средње и Источне Европе у европски интеграциони процес заслужује све похвале. Међутим, чини се као да је дошло до замора проширења или је замор толики да је гледајући из ове перспективе тешко очекивати - након уласка Хрватске - да ће уследити ново ширење на европски југоисток. Премда је процес проширења донекле закомпликован због проблема који постоје у еурозони, а и у неким државама које желе да постану део ове заједнице, челници у Унији прокламују да ЕУ остаје и даље отворена за нове чланице. Али, визија будућности Уније се пребацује и на другу раван. Наиме, морамо промишљати и о последицама предлога који траже да се продуби политичка унија унутар ЕУ.

СТРУКТУРНЕ НЕЈЕДНАКОСТИ ГЛОБАЛНЕ ЕКОНОМИЈЕ

Светска криза неједнакости поприма алармантне размере. Велике структурне неједнакости глобалне економије довеле су до дубоког јаза између богатих и исувише саиромашних. Та растућа неједнакост између богатих и сиромашних највећа је опасност економског раста. Новац и моћ концентришу се у рукама врло малог броја људи који имају јако пуно. Скупина људи са највишим примањима, односно зарадама, учествује у подели економског раста. Средња класа не може да се укључи у ту поделу, јер је све више оних који имају јако мало. У свету скупина сиромашних расте невероватном брзином.

Више од две милијарде људи у свету живело је у 2012. години са мање од два долара дневно, док су истовремено евидентирана 1.153 милијардера¹⁾. Експерти Економске комисије за Латинску Америку и Карибе у свом извештају виде у груписању богатства и извесну могућност. Они кажу да: “огромна концентрација новца и материјалних добара у рукама малих елита умањује легитимитет капитализма као система који, иако доводи до неједнакости, отвара и могућности.”²⁾ Уједињене нације предложиле су да се формира “порез на милијардере” који би износио један одсто на нето при-

1) На првом месту је Мексиканац *Carlos Slim*. (Извор: *Politika*, 03.01.2013. године).

2) Извор: *Agence France-Presse (AFP)*, доступно 03.01.2013. године.

ходе изнад милијарду долара, и оцењују да би то донело приход између 40 и 50 милијарди долара годишње.

Међутим, Економска комисија је посматрала проблем из угла прикупљања што већег прихода, а заборавила је или није хтела да проблем посматра из другог угла. Ради се о томе да богатство, некретнине и финансијска снага полако из мноштва приватних руку прелазе малобројној богатој елити. Тако се ствара све већи број неслободних људи који финансијски односно егзистенцијално зависе од мањине. Расте број финансијских зависника не само међу појединцима већ и међу државама. У Сједињеним Америчким Државама углавном су појединци у финансијским проблемима, док су у Европи у проблемима државе које банкротирају.

Велика презадуженост држава разара Европу, а све веће разлике између најбогатијих слојева становништва и свих осталих прете да садашња велика незадовољства сиромашних претворе у ризике који би већину човечанства могли довести у дистопијску будућност. Наиме, будућност у којој ће на једном месту бити људи који тешко подносе животне тешкоће, оскудицу, беду и губитак вере у боље сутра, због губитка радних места.

Док највећа светска привреда наставља да се опоравља од рецесије, односно у Сједињеним Америчким Државама је стопа незапослености пала испод осам одсто³⁾, дотле је ризик од друштвене побуна због незапослености највећа претња Европи.

Незапосленост у еурозони је у фебруару 2013. године порасла на рекордних 12 одсто⁴⁾, односно на нешто изнад 19 милиона незапослених, као последица наставка дужничке кризе која гуши економију еурозоне.

Незапосленост у 27 чланица ЕУ је у фебруару ове године порасла на 10,9 одсто са јануарских 10,8 одсто, уз 26,34 милиона незапослених⁵⁾. У компарацији са истим раздобљем прошле године, у еурозони је регистрован раст незапослености од 1,78 милиона, а у ЕУ од 1,81 милиона.

Највеће стопе незапослености у фебруару 2013. године имале су Грчка (26,4 одсто), Шпанија (26,3 одсто), и Португалија (17,5 одсто). Међу земљама са најнижом стопом незапослености су Аустрија (4,8 одсто), Немачка (5,4 одсто), и Луксембург (5,5 од-

3) У октобру 2012. године је стопа незапослености у САД износила 7,9 одсто. (Извор: *Eurostat*, доступно 03.12.2012. године).

4) Извор: *Eurostat* - европска агенција за статистику, доступно 02.04.2013. године.

5) Извор: *Eurostat*, доступно 02.04.2013. године.

сто). Што се тиче незапослености међу младима, она је у еурозони у фебруару ове године била 23,9 одсто, а у ЕУ 23,5 одсто⁶⁾.

Спорије излажење европске економије из проблема у финансијском сектору утицало је на то да пословни сектор неких држава смањи своје инвестиције, а њихова домаћинства повећају штедњу и смањују потрошњу. Наглашена строгост довела је до још већег дуга.

Италија и Шпанија, трећа односно четврта по величини национална привреда у еурозони, због рецесије се суочавају са проблемима инвестиција. У настојању да ублаже рецесију ове две земље, али и још неке чланице еурозоне суочене са рецесионим проблемима, прибегле су оштрим мерама штедње⁷⁾, односно смањењу потрошње и повећању пореза, како би зауздале високе дугове. Међутим, смањење плата и пензија је погодило радну снагу, а довело је и до пада тражње.

Осим штедње и остале мере које су уведене - као што су реформа тржишта рада и унапређење стручности и образовања - имају за циљ да повећају запошљавање. Али за реализацију овога циља потребно је време. Строге мере штедње на кратак рок лоше су се показале нарочито у Грчкој⁸⁾.

Није искључено да би Европу могао запљуснути нови талас ескалације друштвене кризе. Лидери Европске уније још немају потпуно јасан план како да подстакну привреду и реше проблем рекордне незапослености. Иако су оживљавање привреде и борба против незапослености биле главне најављене теме дводневног самита⁹⁾, лидери ЕУ и после великог дебатовања нису донели закључке о конкретним акцијама за обуздавање текуће рецесије.

Напросто, зачуђујуће је да лидери ЕУ уместо да разматрају о тржишту рада односно како ће ублажили незапосленост, они су закључили да Европа “мора да настави са обуздавањем буџетског дефицита”.

6) Извор: *Eurostat*, доступно 02.04.2013. године.

7) Видети: Снежана Грк, 2012, “Друштвени ефекти изопачености модерне економије”, *Српска политичка мисао*, бр.2/2012, Инститит за политичке студије, Београд, стр. 125-148.

8) Промовишући мере штедње генерални секретар Министарства финансија *Giorgos Merigos* изјавио је “да минималац у Грчкој треба смањити са 586 на 500 еура како би се помогао развој и програм владе”. Ова његова изјава је изазвала протесте и бурне реакције код становништва које одбацује могућност даљег смањења личних доходака, и поред тога што је европски кредитори не искључују као могућност.

9) Summit leaders EU, March 14 -15, 2013.

Док су неки лидери заговарали строгоћу оценивши да “ако Европа жели да преживи, мора да настави са оштрим курсом реформске строгоће” (фински премијер *Jyrki Katainen*), други су упозоравали Брисел да “међу бирачима драматично расте отпор реформама али и Европи због таквог заговарања буџетске дисциплине” (одлазећи италијански премијер *Mario Monti*), или упозорење челницима да “борба против ниске продуктивности и високе цене рада не мора да се решава сечом примања запослених” (председник Европске централне банке *Mario Draghi*).

Дебата о незапослености, на овом самиту ЕУ, није прошла без протеста десетина хиљада људи који дижу свој глас против како кажу “неправедне Европе”. Они кажу: “зашто народ да плаћа за кризу коју су банке закувале. Људи губе посао, здравствено осигурање.... док богати постају све богатији.....”¹⁰⁾.

Пукотине монетарног система Европске уније више су него видљиве. Када нека од земаља јужне Европе крене у банкрот брзо се почне штампати новац. Сада треба спашавати банке и владе Грчке, Италије, Шпаније, Кипра. Валуте које немају покриће ни у чему осим у обећању, дају неограничену моћ средишњим банкама. “Кипарским штедишама сигурно ће на овај или онај начин насилно одузети део њихових уштеђевина. Штедише ће на крају платити нечије туђе дугове. Ако им држава на скине директно с рачуна, онда ће кроз инфлацију и ниске камате полако смањивати реалну куповну моћ њихова новца. На крају изађе на исто.”¹¹⁾

Супротан процес од онога какав траје у САД и Европи дешава се на Далеком истоку. На Далеком истоку све више обичних људи, односно појединаца, има више новца него раније. Заправо, не пуно више, али сасвим довољно да својим зарађеним новцем могу пристojно живети и полако преузимати контролу над властитом будућности. Они постају економски независни. Постајући финансијски независни они постају и политички независни. То је суштина приче о економском расту југоисточне Азије.

У позадини економског раста налази се инвестирање у људски капитал, а то значи инвестирање у будућност. Држава односно влада је та која мора да омогући услуге које су људима потребне. То се пре свега односи на здравство, образовање и запошљавање. Када се то уреди на задовољавајући начин тада је економски раст и независност загарантована – само је питање временске подударности.

10) Извор: *Agence France-Presse (AFP)*, доступно 17.03.2013. године.

11) Извор: *Globus, Croatia*, 29.03.2013. године, стр. 35.

СЈЕДИЊЕНЕ АМЕРИЧКЕ ДРЖАВЕ И ЕВРОПА У СТРУКТУРАЛНОЈ ТРАНЗИЦИЈИ

Из садашње визуре на делу су такви економски системи, а и политички, који не могу да се одрже на дуги рок. Опасност прети од још дубљих подела између економски слабих држава у којима ће живети стотине милиона људи у сиромаштву и економски јаким држава. “Развијене земље нису испуниле обећање из Дохе (DoHa) из новембра 2001. да ће успоставити развојни трговински режим, нити оно из Gleneagles-а 2005. са самита G8 да ће много више помоћи најсиромашнијим земљама.”¹²⁾

Пре избијања економске кризе крајем 2008. године много се говорило о глобалним неравнотежама и потреби да државе са трговинским суфицитом, као што су Немачка и Кина, повећају своју потрошњу. У ствари, спољни суфицит Немачке део је еурокризе. У трећем кварталу прошле године 17 чланица еурозоне је поново склизнуло у рецесију, која је резултат тога што је у два узастопна квартала забележен негативни економски раст. Еурозона је крајем 2012. године упала у дубљу рецесију од очекиване¹³⁾. Проблеми у финансијском сектору утицали су на слабење европске економије. Због смањених инвестиција у неким земљама (као на пример у Чешкој) у извозној стратегији од 2012. до 2020. године предвиђа се раст извоза у земље изван Европске уније.

И премда је еурозона још у рецесији, ЕУ са жаром штити своје тржиште. У предлогу седмогодишњег буџета ЕУ (2014-2020), који износи око 960 милијарди еура, за субвенције фармерима намењено је 363 милијарде еура (38 одсто) или 50 милијарде еура годишње.

У последње време могу се чути сугестије, које долазе од водећих светских економиста, а односе се на то - да САД и Европа преузму значајну улогу у спровођењу структуралне транзиције. Они заговарају тезу да челници држава који су промовисали штедњу и смањивање дефицита носе одговорност за садашње стање у економији, јер се тако слаби економија, и на дужи рок уништава будућност.

Стога је поново почела да провејава идеја стара две деценије о најви почетка преговора о трговинском споразуму САД и Европске уније. Спремност за реализацију овога подухвата већ су најавили амерички председник *Barac Obama* и лидери ЕУ: пред-

12) Извор: Joseph E. Stiglitz, Project Syndicate, 2012. www.project-syndicate.org, доступно 09.01.2013. године.

13) Економија еурозоне опала је за 0,6 одсто у последњем кварталу 2012. године у односу на претходни квартал у истој години. (Извор: *Eurostat*, доступно 15.02.2013. године).

седник Европског савета *Herman Van Rompuy* и председник Европске комисије *José Manuel Barroso*.

До почетка преговора о заједничком тржишту САД и ЕУ могло би доћи средином 2013. године, а који би требали бити комплетирани за неколико година¹⁴). У Америци овај споразум већ називају “трансатлантским трговинским и инвестиционим партнерством”. Намера је да се преко заједничког тржишта САД-ЕУ омогући замах међусобној трговини и инвестицијама смањењем међусобних регулаторних оптерећења, њиховог временског и новчаног трошка.

Већ се годишње размени око хиљаду милијарди долара, а комбинација две економије даје половину укупног глобалног производа. Мада су већ сада царине ниске, око три процента, њиховим комплетним елиминисањем би уштеде биле велике. Тако на пример, Америчка трговинска комора процењује да би то донело уштеду од око 120 милијарди долара годишње. Али, биће потребно кроз преговоре хармонизовати пословну регулативу, а нарочито отварање европског тржишта пољопривредних производа за робу америчких фармера¹⁵), који су најпродуктивнији на свету. Не треба заборавити да су амерички радници и даље светски рекордери у продуктивности.

Проширењем трговине обе стране - америчка и европска - надокнадиће изгубљена радна места, до чијег губитка је дошло због економске кризе. Сада међународна трговина обезбеђује око 13 милиона радних места на обе стране. И мада је економска стагнација тренутно већа у Европи него у САД, нема двојбе да ће формирање заједничког тржишта бити даљи покретач просперитета САД и ЕУ. Америка и Европа ће заједнички успешније парирати економској експанзији Кине, која ипак постепено посустаје.

КИНА У ЗАГРЉАЈУ РУСИЈЕ

Поред тога што економска експанзија изазива завист других већих економија, раст привреде Кине је у 2012-тој години био 7,8 процената, а то је најнижи раст у последњих 13 година, што изазива забринутост у Кини. У протеклих десет година у Кини су економске реформе успорене.

14) Оптимисти очекују да би то могло бити за две године – али мала је вероватноћа да ће се то реализовати у томе временском интервалу.

15) Сједињене Америчке Државе дају велике субвенције (око 20 милијарди долара годишње) фармерима којима се гарантују откупне цене, а неки производи, попут кукуруза, и додатно премирају.

Кина се раније обогатила захваљујући нагпросечној стопи привредног раста (од 10 одсто) која је почивала на великом извозу на Запад. Али са избијањем кризе, потрошачи са Запада су почели мање да купују кинеску робу. Стога се данас кинески произвођачи окрећу домаћем тржишту.

Нови премијер Кине *Li Ke Yang* је суочен са огромним проблемима у привреди и друштву. Од њега се очекује да предузме озбиљне реформе у привреди и друштву, јер ће се у противном земља суочити са бунтом незадовољства. За успоравање привреде и све распрострањенију корупцију која је захватила друштво, реформе су кључ за излазак из садашње кризе.

Власт у Кини настоји да субвенцијама подстакне 1,35 милијарди становника да купују домаће производе који се мање извозе на Запад. Кинаска влада да би стимулисала производњу и привредни раст обновила је финансијски пакет инвестиција¹⁶⁾ намењених привреди земље. Инвестиције су намењене за инфраструктуру, затим за потребе социјалних давања, и за кључне секторе кинеске привреде, као и за повећање позајмица произвођачима у малим и средњим предузећима.

Оно што посебно забрињава јесте претерано ослањање привреде на инвестициона трошења и скупо тржиште станова. У последњих десет година цене некретнина скочиле су скоро десет пута. Стога се мора деловати веома брзо како би се стабилизовало ово тржиште, јер би излив незадовољства који је доминантан нарочито код средње класе могао да ескалира и прерасте у немире. Вођењем погрешне политике у Кини је створена велика разлика између богатих и сиромашних¹⁷⁾.

Огромне разлике у приходима, односно зарадама, у градовима¹⁸⁾ и на селима (где живи две трећине становништва), постале су жариште преосетљивости Кинеза. Па се сада кинески лидери налазе пред великим изазовом¹⁹⁾ процеса урбанизације и легализаци-

16) Укупан износ финансијског пакета је четири билиона јуана, што је око 586 милијарди долара. (Извор: *Xinhua*, доступно 31.03.2013. године).

17) Према званичним статистикама Уједињених нација (УН) у Кини 13 одсто становништва живи са мање од 1,25 долара дневно. Истовремено, Кина има 2,7 милиона доларских милионера и 251 милијардера. (Извор: Економски часопис *Hurun Report*, доступно 16.03.2013. године).

18) Просечан приход у градовима је 21.810 јуана, или 3.500 долара. (Извор: *Politika*, званична државна статистика, доступно 16.03.2013. године).

19) Кинески челници су већ почели да припремају планове за процес урбанизације, или пресељавања око 400 милиона становника села и легализације миграната у градовима. Све до сада строги кинески прописи нису дозвољавали радницима са села да остварују

је миграната у градовима, као и изналажењу плана стабилизације тржишта некретнина и подстицања привредног раста.

Када се све ово реално сагледа, постаје јасно да се Кина озбиљно суочава са новим изазовима и могућностима, на плану подстицања привредног раста, и жељама да буде лидер новог светског економског поретка.

Да се ради о одмеравању снага између Истока и Запада, и о новом светском економском поретку, најбоље говори чињеница да је нови кинески председник *Xi Jinping* за свој први службени пут одабрао баш Москву. Поред тога што су односи између ове две државе били променљиви – најпре пријатељски током педесетих година прошлог века, да би се крајем шездесетих година испољило њихово дубоко идеолошко размимоилажење – данас је њихово партнерство постало финансијске и стратешке природе.

Веома су важни њихови трговински односи. Трговинска размена Кине и Русије је у последње две године увећана за преко 40 одсто и 2011. године је износила 83,5 милијарди долара²⁰. Кина је још 2010. године са позиције најважнијег трговинског партнера Русије уклонила највећу економију у Европи - Немачку.

Кина је највећи светски произвођач, али јој требају сировине које има Русија. Из Русије јој стижу разне сировине, енергенти, минерали, дрво. А она шаље Русији високоразвијене индустријске производе. Кини је веома важно да учврсти своју позицију важног светског играча баш преко Русије. Наиме, намера је да се *Владимир Путин* и *Xi Jinping* договоре о изградњи нафтовода кроз Сибир према Кини, односно да уговоре детаље о условима испоруке укапљеног плина. Чвршће политичко партнерство ове две земље омогућиће Кини подршку Русије у споровима са подручја источне Азије. Продубљивање њихове сарадње има стратешки интерес, будући да Кина и Русија сматрају да САД има интересовање за Азију. Политичко партнерство Москве и Пекинга гарантује Кини да осигура руску подршку у територијалном сукобу с Јапаном око отока у Источном кинеском мору, и тако Пекинг учврсти своју позицију пре преговора са Сједињеним Америчким Државама.

Ако овај политички *deal* успе, тада ће за глобални привредни поредак пуно важније бити да две земље више не требају међународна тржишта за своју велику међусобну трговину. Разуме се, два привредна дива у успону могу директним договором да реше

своја права – социјалне и здравствене повластице – а која су имали радници у градовима.

20) Извор: *Politika*, 22.03.2013. године.

и размену не користећи при обрачуну долар као традиционалну светску валуту. Тиме би се заобишла монетарна политика Сједињених Америчких Држава. Поред тога, није искључена могућност да Русија и Кина можда озбиљно планирају неку нову резервну међународну трговинску валуту. Разлог за овакву тврдњу јесте чињеница да је Русија у протеклих пет година удвостручила своје златне резерве²¹⁾, а да Кина злато годинама и даље сумануто купује²²⁾.

Кина и Бразил договорили су се (26.03.2013) да тргују сопственим монетама у износу који одговара вредности од 30 милијарди долара годишње, па ће тако готово половину своје трговинске размене извући из зоне америчког долара.²³⁾ Ове две велике економије намеравају овим споразумом који би трајао три године да промене токове глобалне трговине којом доминирају САД и Европа.

То што Кина повећава потрошњу не значи да ће куповати више робе из САД. Пре се може очекивати да ће повећати потрошњу нетрговинских добара – као што су здравство и образовање – што ће резултирати дубоким поремећајима у ланцу глобалне понуде, посебно у земљама које су снабдевале кинеске извознике. Кинески суфицит је опао, гледано кроз проценте бруто домаћег производа (БДП), али његове дугорочне импликације тек ће се показати. Кина је приличан део свог трговинског суфицита уложила у америчке државне обвезнице.

ЛИДЕРИ НОВОГ СЕТСКОГ ЕКОНОМСКОГ ПОРЕТКА

Напред изнете констатације су изузетно важне. Из разлога што ће према проценама Светске банке, *BRIC* (Бразил, Русија, Индија и Кина) заједно с Јужном Корејом и Индонезијом бити глобални лидери. Светска банка процењује да ће њихове економије до 2025. године управо бити заслужне за више од половине укупног светског привредног раста.

21) Извор: *Globus*, Croatia, 08.03.2013. godine.

22) Говори се да је Кина наводно потајно купила 2.000 тона злата. Русија је са тржишта покупила и у трезор складиштила златне резерве које су три пута теже од америчког Кипа слободне. Намачка тражи да јој Француска и Америка – у физичком облику – врате 674 тоне злата које им је поверила на чување током година Хладног рата. (Извор: *Globus*, Croatia, 29.03.2013. godine, str. 35).

23) Извор: *Reuters*, доступно 27.03.2013. године.

Процена Светске банке је да глобални економски раст све више зависи од земаља *BRICS*, које чине 27 одсто укупне куповне моћи у свету, и имају 45 одсто светске радне снаге. Према економским показатељима заједнички бруто домаћи производ земаља *BRICS*-а чине 21 одсто светског БДП-а, а у тим земљама живи 43 одсто светског становништва.

На самиту²⁴⁾ у *Durbanu*, одржаном и марту 2013. године, чланице групације *BRICS* (Бразил, Русија, Индија, Кина, Јужна Африка) договорили су се да оснују заједничку развојну банку *BRICS*. Лидери чланица су изјавили²⁵⁾ да су повод за договор о оснивању банке управо њихове инфраструктурне потребе – процењене на око 4.500 милијарди долара у наредних пет година, али и потребе да у будућности сарађују са другим земљама у развоју.

На самиту *BRICS*-а основан је Пословни савет. Он би требао да помогне израду ефикасног вишестраног инвестиционог плана, развој сарадње привредника у различитим областима пословања у складу са дугорочним програмом стратешке сарадње земаља *BRICS*-а. Планира се њихова сарадња у области енергије и зелене технологије.

Из заједничког девизног кризног фонда *BRICS*-а (са капиталом 100 милијарди долара) односно “касе солидарности” би се пружала међународна помоћ у случају погоршања платног биланса неке земље. Треба истаћи да се овде не ради о буџетским средствима него о новцу централних банака, што значи да свака банка може да резервише део златних резерви које би, преко слободног тржишта, могле да буду подршка платном билансу неке земље. Што се тиче расподеле удела у заштитном фонду предложено је да Кина допринесе са 41 милијардом долара, Русија, Индија и Бразил са по 18 милијарди а Јужноафричка Република са пет милијарди долара.

Политички још неразрађена групација *BRICS* са око 4.400 милијарди долара укупних девизних резерви (од тога 3.100 милијарди долара у Кини) озбиљан је изазов постојећем финансијском поретку. Нова развојна банка *BRICS*²⁶⁾ могла би пред сиромашније земље да изађе са кредитима примамљивијим од оних које нуде Међународни монетарни фонд (ММФ) и Светска банка.

BRICS машта о новом свету који земље чланице дате групације покушавају да изграде највероватније без Запада. Мада је Америка важнија за њихове интересе од осталих растућих сила.

24) Fifth BRICS Summit, 26-27 March 2013, Durban, South Africa.

25) Извор: *Financial Times*, доступно 28.03.2013. године.

26) *BRICS bank*-а, са седиштем у *Durbanu*, могла би да почне да ради 2014. године.

Важна је и Индонезија која би могла постати чланица *BRICS*-а, због њеног демографског и економског значаја.

Међутим, у односу снага великих економских играча на геоекономској сцени, највећа економска сила на свету ипак ће бити “*Euro-Amerika*”. Европска унија је и даље највећи светски трговински извозник и увозник, водећи девизни инвеститор и корисник страних улагања. Готово 20 одсто укупног светског извоза пореклом је са територије ЕУ, упркос чињеници да је Европа још увек у рецесији због рекордне незапослености.

СРБИЈА У НЕЈАСНИМ СВЕТСКИМ ЕКОНОМСКИМ КООРДИНАТАМА

Досадашњи највећи мировни пројекат Србији је још раније предодредио правац кретања. Само је питање времена када ће Србија стићи до свог циља, а он је улазак у Европску унију. Па ипак, препреке на тој путањи кретања су велике и болне, како за државу тако и за друштво. Чини се као да су исцрпљене све идеје како ускладити животни (социјални) и економски (привредни) циклус.

Економске идеје које трајно промовишу некомпетентни економски експерти на власти воде у сигурни привредни и социјални хаос. Политичке идеје које промовише актуелна власт у земљи покушавајући да придобије и Запад и Исток “љуљају” Србију која сада “игра” мало десно мало лево. Хоће према Европи, а и према Русији. На којим економским координатама ће се заиста задржати – остаје да се види.

Чудан сплет околности у последњим деценијама утицао је на то да држава Србија не зна шта хоће. Сви покушаји да се нешто истински промени у економији и друштву тешко се спроводе. Највећа кочница развоја привреде и друштва су: варљиве макроекономске равнотеже, мито, корупција, полупривредна власт олигархије и новца, компромиси и чудне коалиције.

Слаба економија и друштво, у земљи каква је Србија, нису потребни великим економским светским играчима, осим ако нису у питању њихови лични колонијални интереси.

У Србији је макроекономска неравнотежа висока. Спољни и фискални дефицит су високи, а висина јавног и спољног дуга гурају земљу у дужничку кризу. Не постоје неопходне реформе које би спречиле тај мрачни сценарио дужничког ропства.

Фискални дефицит у овој години ће бити већи од планираних 3,6 одсто БДП-а. Пробирање ове границе високог дефицита имплицираће високо задуживање. Ако се премаши ниво од четири одсто БДП-а домаћи економски стручњаци на власти ће највероватније примењивати додатне мере штедње. За становништво ће то значити улажење у зону још дубљег сиромаштва.

Предузећа отпуштају раднике или смањују плате. Незапосленост расте. Стопа незапослених младих у Србији износи скоро 42 одсто. Инфлација расте. Зараде грађана стагнирају или су мале. Куповна моћ становништва је веома мала. Сиромаштво се шири. Замрла привреда, велика незапосленост и нередовне зараде рефлектују јако мрачну слику Србије данас. Једном речју – статистика²⁷⁾ је сурова: број запослених 1.723.000, број незапослених 761.485²⁸⁾, просечна плата 39.200 динара, просечна пензија 23.500 динара, потрошачка корпа 23.500 динара, број грађана испод границе сиромаштва око 700.000.

Незапосленост је у директној корелацији са сиромаштвом. Социјално су угрожени не само они који не раде, већ и они који раде али не примају редовно плату, а таквих је 650.000 људи, док само 95.000 породица прима новчану социјалну помоћ²⁹⁾. Од напред поменутог броја незапослених чак 140.000 су старији радници. Старији изнад четрдесет година теже налазе запослење, јер послодавци ако се одлуче да приме на посао раднике углавном узимају оне између 30 и 40 година старости. Свака друга особа млађа од 25 година је незапослена.

Последњих година се значајно нарушила социјална мапа становништва. У Србији је од 2006. године број корисника социјалних услуга са 424.798 порастао на 700.000³⁰⁾. Такође, све више је оних који постају корисници Народне кухиње³¹⁾.

Наговештаји неких владиних економских експерата да ће доћи до благог раста запослености у овој и наредној години нису

27) Извор: Републички завод за статистику Србије, доступно 03.03.2013. године.

28) Извор: Национална служба за запошљавање, доступно 06.02.2013. године. (Али, стварни број незапослених је већи, јер многи који не раде нису регистровани код Националне службе за запошљавање.)

29) Извор: Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, доступно, 21.02.2013. године.

30) Извор: Завод за социјалну заштиту, доступно 25.01.2013. године.

31) Међу корисницима су стари, али има и много деце, отприлике 10.000 млађих од 18 година. Народне кухиње у Србији у 2013. години имаће 34.500 корисника, што је за 3.500 више него прошле године. (Извор: Црвени крст Србије, доступно 07.03.2013. године).

реални. Није реално очекивати благи раст запослености ни 2014. године. Вероватније је да ће доћи до пада запослености. Да би се повећао број запослених потребно је да БДП Србије расте најмање пет одсто годишње, а он ће ове године порасти 1,5 одсто. За повећање запослености потребно је покретање привредне активности у свим секторима, а не само у аутомобилској индустрији и преради нафте.

Исто тако, стандард грађана³²⁾ ће и даље опадати. До пада ће доћи због неизбежног смањивања разлике између потрошње и створеног. Није више могуће домаћу потрошњу финансирати задужевањем и страним инвестицијама. Дакле, нема простора за раст потрошње домаћинства, изузев да то иде на терет опадања потрошње државе. Потрошња ће опадати, будући да ће инфлација “појести” благи номинални пораст зарада и пензија.

Србија је у 2012. години са инфлацијом од 12,2 одсто била рекордер³³⁾ у Европи. Разлог овако великој стопи инфлације у Србији су цене животних намирница. И све док монополисти буду диктирали цене хране инфлација ће бити висока. Планирана инфлација од 5,5 одсто у овој години неће испунити очекивања. Планирани ниво ће бити надмашен. Стога и даље остаје озбиљно упозорење да ће становништво у Србији и даље плаћати најскупљу храну у региону, односно и даље ће просечно домаћинство од својих укупних примања издвајати највише за храну³⁴⁾ у односу на просечно домаћинство у државама у региону.

Када се ова сурова стварност посматра из перспективе задужености, намеће се питање: да ли је становништво презадужено?

Огроман део становништва у Србији живи на кредитима. Према званичним банкарским подацима³⁵⁾ грађани су код банака узимали чак 587 милијарди динара или 5,5 милијарди еура, што ствара дилему о презадужености.

32) Због лошег квалитета живота почео је у великој мери да се користи чек на почек. У целој 2012. години издато је 8.555.649 чекова, у вредности већој од 38 милијарди динара. (Извор: Удружење банака Србије, доступно 03.03.2013. године). Разлог је једноставан – коришћењем кредитних картица грађани банкама плаћају огромне камате, а за одложено плаћање чековима камате нема. Међутим, под теретом задужености и додатног пада куповне моћи, у наредној години треба очекивати стагнацију и мањи пад издавања чекова.

33) Инфлација у 2012. години (у процентима) је износила у: Србији 12,2; Турској 6,2; Мађарској 5,0; Црној Гори 4,4; Хрватској 4,4; Македонији 3,3; Бугарској 3,0; Шпанији 3,0; Великој Британији 2,7; Италији 2,3; Босни и Херцеговини 2,2; Немачкој 2,1; Француској 2,0. (Извор: *Eurostat*, доступно 25.01.2013. године).

34) Домаћинства у Србији за храну издвајају око 40 одсто укупних примања.

35) Извор: Удружење банака Србије, доступно 03.03.2013. године.

Задуженост у Србији непрекидно расте и достигла је 800 еура по становнику. Када се погледа регион, статистика говори да мању задуженост по становнику од Србије једино има Македонија са 580 еура. У Словенији задуженост по становнику је 3.500 еура, у БиХ је слична као у Србији, у Хрватској је она 4.000 еура по становнику или пет пута виша него у Србији, а у Грчкој је 8.000 еура по становнику³⁶⁾.

Међутим, када се врши овакво компарирање, обавезно се мора узети у обзир да је, на пример, у Хрватској просечна зарада већа 70-80 одсто него у Србији. А у Србији су ниска примања од 360 еура месечно. Задуженост се у Србији неће смањивати, већ ће само расти. Дакле, преживљавање грађана Србије ће бити све теже.

Тешко бреме немаштине и велика незапосленост присилили су људе да иду “трбухом за крухом” изван граница ове земље. Данас скоро пола милиона људи у Србији издржавају рођаци запослени у иностранству. Они су у 2012. години преко дознака послали око две милијарде еура у земљу. Званична статистика не региструје знатан део тих пара из дијаспоре, пошто се велики део новца унесе у земљу нелегалним каналима. Највише дознака долази из Немачке и Аустрије, а најмање из Аустралије, Канаде и Америке.

Карактеристично је да је пре избијања економске кризе износ дознака био чак двоструко виши у односу на стране директне инвестиције. Економска криза је учинила да се почну смањивати и дознаке из иностранства³⁷⁾. Прилив новца кроз дознаке, ма колике оне биле, јесте основ економске и социјалне стабилности у земљи. Управо тај прилив новца надокнађује минимална примања и амортизује високу стопу незапослености. У сваком случају, дознаке из иностранства било да су ушле легалним или нелегалним каналима представља значајан део ликвидности земље. Захваљујући милијардама које су стигле у Србију, која се налази при самом врху земаља по приливу дознака, могло се трошити у земљи више него што се производило.

Дознаке из иностранства имају своју добру и лошу страну. Добро је што велики удео у приливу девиза, повећава привредну активност, одржава социјалну стабилност, утиче на јачање динара и повећава промет на девизном тржишту. Лоше је то што дознаке утичу на раст цена и дестимулишу запошљавање.

36) Извор: *Politika*, доступно 03.03.2013. године.

37) Дознаке из иностранства 2008. године су износиле 2,6 милијарди еура; 2009. су биле 3,2 милијарди еура; 2010. године 3,1 милијарди; 2011. износиле су 2,2 милијарди еура, а 2012. биле су 2,0 милијарде еура. (Извор: Министарство финансија Републике Србије, доступно 15.02.2013. године).

ШТА СРБИЈА МОРА РАДИТИ ДА БИ СЕ ПОЗИЦИОНИРАЛА У НОВУ ГЕОЕКОНОМСКУ АРХИТЕКТУРУ?

Економска криза, низак ниво животног стандарда, незапосленост, корупција и неповерење грађана у државне институције, представљају идеалан амбијент за развој сиве економије. Пошто централна банка нема контролу над готово 40 одсто новчане масе, колико се процењује да је вредност обрта на црном тржишту роба, услуга и радне снаге – све мере које владини експерти предузимају за обуздавање инфлације и стабилизовање курса не дају позитивне ефекте.

Прави ефекат не може да обезбеди ни већина фискалних мера креираних за консолидацију буџета, управо због чињенице да делом сива а делом потпуно нелегална економија учествује у истом проценту, готово 40 одсто, у бруто друштвеном производу. У црним каналима тржишта држава годишње изгуби буџетски приход од најмање четири милијарде еура. Скоро да нема гране која није угрожена погубним последицама сиве економије и црног тржишта. А највише су погођени трговина, текстилна и грађевинска индустрија.

Чак и послодавци, који би желели да запосле нове раднике због проширења сопственог бизниса, не могу да издрже нелојалну конкуренцију оних који никоме ништа не плаћају. То је један од крупнијих разлога што програми за отварање нових радних места не могу да смање незапосленост.

Крајње је време да држава Србија у овој години уреди своје финансије, тако што ће кренути да сређује бизнис у црним каналима тржишта. Исто тако, сређивање финансија значи да се заустави раст јавног дуга и преполови буџетски дефицит. Ако се крене са уређивањем финансија у земљи тада истовремено неће моћи да се повећава запосленост. Извесно је да ће и девизни курс расти, због високог дефицита у размени са светом³⁸⁾. До којег нивоа ће курс

38) Главни спољнотрговински партнер Србије у 2012. години била је Немачка. У извозу, главни спољнотрговински партнери, поред Немачке, били су Италија, БиХ, Румунија и Руска Федерација. Главни спољнотрговински партнери у увозу, после Немачке, били су Руска Федерација, Италија, Народна Република Кина и Мађарска. Спољнотрговинска робна размена била је највећа са земљама са којима Србија има потписане споразуме о слободној трговини.

Земље чланице Европске уније чине више од половине укупне размене 58,5 одсто. Други по важности партнер су земље *CEFTA*, са којима Србија има суфицит у размени, што је резултат углавном извоза пољопривредних производа, као и гвожђа и челика. Потписнице *CEFTA* споразума о међународној слободној трговини су Србија, Црна Гора,

досегнути зависиће од попуњавања недостатка девиза страним инвестицијама у Србију.

Развоја нема без домаћих и страних инвестиција. Али, корупција која је изгледа најконкурентнија у Србији одбија инвеститоре.

Лоша пословна клима у Србији укључујући и бирократију, односно делове државне администрације који се преклапају³⁹⁾ или нису нужни, су приговори страних инвеститора “да се у земљи не може пословати због читавог низа разлога, од бирократије па на даље”. Издавање дозвола дуго траје. Катастар није завршен. Закон о планирању и изградњи у делу који се односи на легализацију је оцењен неуставним. Све то збуњује инвеститоре. Зато држава мора да мења пословни амбијент, а представници власти да развијају добре односе са владама других држава, као што је случај са Уједињеним Арапским Емиратима. Јер политика и економија иду паралелно.

Улагање у пољопривреду је најисплативије за странце. Агроиндустријска компанија “*Al Dahra*” из Уједињених Арапских Емирата намерава да уложи око 200 милиона еура у осам пољопривредних комбината у Србији, а предвиђено је да то буде део заједничког новог предузећа “*Al Dahra Srbija*”. Поменута компанија има намеру да после пола године од почетка свог рада у Србији изгради системе за наводњавање. То би помогло остварењу плана да се за две до три године удвостручи производња у комбинатима у Србији, као и да се запосли 2.000 радника. Тренутно лош менаџмент и маркетинг у земљи утиче да пољопривредници немају мотивацију и не зарађују довољно. Али са новом технологијом коју би донела компанија “*Al Dahra*” нема двојбе да би се побољшала производња и упослили локални пољопривредници.

Међутим, држава Србија мора да едукује пољопривреднике. Она мора да припрема српског сељака како да производи храну која ће бити конкурентна европским производима. Не сме се дозво-

---

БиХ, Хрватска, Македонија, Албанија, Молдавија, (*UMNIK*) u ime privremenih institucija samouprave u Prištini.

Посматрано појединачно по земљама, највећи суфицит у размени остварен је са бившим југословенским републикама – Црном Гором, БиХ, Македонијом. Од осталих земаља, истиче се и суфицит Србије у размени са Румунијом и Словачком. Највећи дефицит јавља се у трговини са НР Кином, због увоза мобилних телефона, и лаптопова, као и са Руском Федерацијом, због увоза енергената, пре свега нафте и гаса. Затим следи дефицит са Немачком, Италијом и Мађарском. (Извор: Републички завод за статистику, доступно 03.01.2013. године).

39) Овде се мисли на елиминацију делова државне администрације који се преклапају најме раде исте послове, па стога нису потребни. Ради ефикасности мора доћи до спајања неких министарстава.

лити да Србија постане земља лоше хране. Постоји реална могућност да у Србији заврши нездрава храна (млеко, месо, и слично) из региона, али још већа могућност је да се увезе и лоша сточна храна. Уколико се деси да квалитетнији домаћи производи, на пример млеко, месо, воће и слично, иде у извоз, јер су у Европи прописи строжији, а домаћим купцима се продају лошијег квалитета, биће реч о дискриминацији и невиђеном преседану. Прописи *FAO* (Организација за храну и пољопривреду Уједињених нација) се морају поштовати⁴⁰⁾ и у Србији, ако ова држава заиста жели да буде део Европске уније. Стога се сада намеће логично питање – спашава ли Србија своју пољопривреду, на веома кратак рок, тако што ће убијати односно тровати⁴¹⁾ сопствено становништво? У Србији је на делу тотално погрешна пољопривредна политика, али и здравствена!

Шанса за Србију је производња здраве хране. За производњу органске хране земља има све могућности, само су проблем актуелне политике које се морају променити. Производњом органске хране Србија би могла да се позиционира не само на европском тржишту, већ и на светском. Зелене технологије су шанса за Србију.

Поред тога, за земљу би било добро када би се обистиниле најаве о улагањима страних компанија у аутомобилску индустрију, лаку индустрију, текстилну, кожарску и индустрију обуће, као и кондиторску и хемијску индустрију. Тада би се дошло до девиза, које су више него потребне за отварање нових радних места.

У свету се почело размишљати о незапослености на један други начин него до сада. Велике државе као што су САД и Велика Британија, односно њихове централне банке, намеравају да направе крупне промене у вођењу монетарне политике. Наиме, оне намеравају да се фокусирају не на стопе инфлације, као што је било до сада, већ на привредни раст и запосленост.

Да би се повећао ниво запослености веома важно је образовање становништва. Људе треба едуковати за оне послове који се данас највише траже на тржишту рада. Европска унија треба више информатичара. Рачунарска и интернетска писменост је постала услов за врло велики број радних места. Па ипак, установило се да многи млади који траже посао, а који се одлично служе интернетом, не познају програме и апликације важне за добијање посла.

---

40) *FAO (Food and Agriculture Organization)* је још пре двадесетак година препоручио да ниво афлатоксина у млеку буде максимум 0,05 микрограма по килограму.

41) Србија увози замрзнуто месо из Европске уније. Прописи ЕУ налажу да се месо које је било до шест месеци замрзнуто може употребљавати, а све преко тога не. Међутим, у Србији се може користити замрзнуто месо и до годину дана.

*Eurostat*⁴²⁾ је објавио податке из којих се види, иако је ЕУ у рецесији, ИТ-сектор и даље расте, па расте и потреба за информатичким стручњацима. Нажалост, њихов број се смањује последњих година. Аустрија је од свих земаља у ЕУ препознала потребу за оваквим стручњацима, па стога у овој земљи има највише стручњака из ИТ-сектора.

Када је Србија у питању може се закључити бар према последњем попису становништва из 2011. године да је направљен помак у образовању⁴³⁾ и компјутерској писмености⁴⁴⁾. То је оно што охрабрује и даје наду, али исто тако постоји бојазан да ће високообразовани људи и даље напуштати земљу у потрази за егзистенцијом, ако се погорша економска ситуација у земљи.

Сада је најважније створити могућности за пословни амбијент, а могућности стварају радна места. Но, помало је застрашујуће што Национални савет за привредни опоравак уместо да се бави проблемима због којих је формиран, он спасава тајкуне а не предузетнике. Другим речима, представници који се налазе у Савету раде у интересу крупног капитала. А уз крупни капитал по правилу је везана корупција, која кочи привредни развој.

Ако се у Србији још више погоршају економске и друштвене прилике, будућност ће бити бременита проблемима због вођења изопачене економије и политике. Тада сценаријо дистопије неће заобићи Србију, која се налази у сенци новог светског економског поретка.

42) Млади у ЕУ: 95 посто младих у Европској унији од 16 до 24 године користи се компјутером. Популација од 16 до 74 године у ЕУ: две трећине користи се компјутером, а највише у Шведској (96 одсто) и Низоземској (94 одсто), а најмање у Румунији (55 одсто) и Грчкој (59 одсто). (Извор: *Eurostat*, доступно 30.03.2012. године).

43) Последњи попис становништва из 2011. године показао је да се образовни профил становништва у Србији поправио, у односу на попис из 2002. године. У раздобљу између два последња пописа, укупан број неписмених лица смањен је за чак 45,28 одсто. (Извор: Републички завод за статистику, 2012, књига, *Школска спрема, писменост и компјутерска писменост*).

Факултетске дипломе поседује 10,59 одсто од укупног броја грађана Србије. То значи да је број високообразованих повећан у односу на попис из 2002. године, када их је било 6,52 одсто. (Извор: Републички завод за статистику, доступно 01.02.2013. године).

44) У попису 2011. године, први пут су приказани подаци о компјутерској писмености, а то подразумева да особа зна да обрађује текст, израђује табеле, шаље или прима електронску пошту и користи интернет на рачунару. Статистички резултати су следећи. У Србији 49 одсто лица старости 15 и више година зна да обавља неку од наведених активности. Компјутерски најписменијих грађана има у узорку од 20 до 29 година, а најмање међу лицима старијим од 65 година живота. Информатички најписменији су становници у градовима (72 одсто). (Извор: Републички завод за статистику, доступно 01.02.2013. године).

ЛИТЕРАТУРА

- Francis Fukuyama, (2011), *The Origins of Political Order*, New York.
- Грк Снежана, (2012), “Друштвени ефекти изопачености модерне економије”, *Српска политичка мисао*, бр.2/2012, Институт за политичке студије, Београд.
- Грк Снежана, (2012), “Србија тоне у економско и друштвено безнађе”, *Српска политичка мисао*, бр. 1/2012, Институт за политичке студије, Београд.
- Грк Снежана, (2011), “Србија – у потрази за смислом будућности”, *Српска политичка мисао*, бр.3/2011, Институт за политичке студије, Београд.
- Грк Снежана, (2012), “Свет – димензије кризе и спашавање европског пројекта”, *Српска политичка мисао*, бр 3/2012, Институт за политичке студије, Београд.
- Grk Snežana, (2011), “Srbija i svet – integracije ili igra čekanja”, ur. S.Grk, *Srbija i svet- razvoj i integracije*, Institut društvenih nauka, Beograd.
- Grk Snežana, (2012), “Serbia – so close, yet so far away from Europe”, *Megatrend Review*, The international review of applied economics, Vol.9(1)2012, Megatrend University, Belgrade.
- IMF, (2012), *The International Monetary Fund and Europe, Reforming the Economic System*, Press Conference – Global Financial Stability Report (GFSR) Main Chapters, October, 2012.
- Joseph E. Stiglitz, (2012), *The Price of Inequality - How Today's Dividend Society Endangers Our Future*, Columbia University.
- Joseph E. Stiglitz, (2012), Project Syndicate, 2012. www.project-syndicate.org,
- Krugman Paul, Wells Robin, (2010), *The Conscience of a Liberal*, Prijevod djela: *Savjest liberala*, Algoritam, Zagreb.
- Laura Macinnis and Jeff Mason (2012), “G8 leaders look to head off euro zone crisis”, *Reuters*, Retrived 18 May 2012.
- Summit, (2013), Fifth BRICS Summit, 26-27 March 2013, Durban, South Africa.
- World Bank, (2012), *Analyzing of The World Bank*, Washington.
- [http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Unemployment statistics](http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Unemployment_statistics)
- http://www.wto.org/english/tratop_e/dda_e/dda_e.htm
- <http://data.worldbank.org/topic/financial-sector>
- <http://www.imf.org/External/NP/LOI/2012/GIN/091112.pdf>
- http://www.mfin.gov.rs/pages/news.php?id=7&change_lang=1s
- <http://www.nbs.rs/internet/latinica/80/index.html>
- <http://www.oecd.org/sti/ict/broadband>
- <http://www.webrzs.stat.gov.rs/WebSite/>

Snezana Grk

SERBIA IN THE SHADOW OF THE NEW WORLD ECONOMIC ORDER

Resume

Each society is a complex organism in which economy plays an important role. It is the bloodstream that makes life possible; however, there are other vital parameters that affect the quality and sustainability of any community, such as citizen satisfaction, their sense of existential security in a society.

What is common to both life and economy are the cyclical rises and declines, which are sometimes so big that they represent a wake-up call. Since economic and life cycles need not coincide in time, generations that do not live up to see the rise, but only the decline, suffer and bear the burden of the hardships – where money is the only measure of value.

Money allows for the power to be concentrated in the hands of a handful of people who possess enormously much. And there are more and more people who have very little. Financial power, viewed through the prism of wealth and real estate – is gradually being passed down from many private hands to a small, rich elite. This leads to the emergence of a large number of unfree people, financially and existentially dependent on the rich minority. Great structural inequalities of the global economy have led to a deep gap between the rich and the too poor. This growing divide between the haves and the have-nots is the gravest danger of economic growth.

The crisis is used as an excuse for the concentration of power in the hands of the dominant class. The cause of the crisis is greedy capital. In the conditions of crisis, all the depravities of the modern economy, manifested through the savings measures forced on by the Troika (the European Commission, the European Central bank and the International Monetary Fund), as well as the majority of governments in countries across Europe, are fully expressed. Pleading for savings measures is completely wrong – because savings will not encourage economic growth and the opening of new jobs. The short-term goal of the European Commission, the European Central bank and the International Monetary Fund is to destroy the social state.

Rational state governance requires finding the true measure of reform sustainability. This means that reforms, even the inevitable painful cuts that follow in their path, should be combined with social measures

that will enable even the mostly aggravated groups to maintain a minimum of security and confidence in the society. Responsibility always lies on those who have the power and run the state. An incapable and incompetent government pushes a state into chaos and despair.

From the present viewpoint, we can see such economic systems at work that cannot survive in the long term. There is a threat of even deeper divides between economically weak countries, where hundreds of millions of people will be living in poverty, and economically strong countries. We are witnesses to different processes taking place in both the West and the East. Namely, America, Europe, and Asia are in the same life cycle. Only with opposite amplitudes.

In the West we see the birth of new financial serfs. In the United States of America, it is individuals who are experiencing financial problems. In Europe, we have countries going bankrupt that are in problems. Within the European Union, without a financial there is no personal nor political independence. There is an opposite process in the Far East, where there is an increasing number of ordinary people, individuals who possess more than before. Actually, not much more, but enough to become economically independent. Economic independence enables them to take control of their own lives, i.e. their future. Economic independence is the key path leading to political independence.

There is a new architecture of world order at work. It is about the weighing out of power among the major economic forces, and about the new world economic order. On the one hand there are America and Europe, and on the other China and Russia, more precisely, the BRICs countries (Brazil, Russia, India, China, South Africa). Global economic growth is increasingly more dependent on the BRICs countries, who constitute 45 percent of the world labour force and who make up for 27 percent of the total purchasing power in the world.

The BRICs are dreaming of a new world which their respective member states are trying to build, most probably without the West. America is more important to their interests from other growing powers, though.

The US and Europe are taking over an important role in implementing the structural transition. The start of negotiations about the trade agreement between the US and EU is being announced. In America, this deal has already been called “the transatlantic trade and investment partnership”. The goal is to enable an incentive to international trade and investments through a common US-EU market. By trade expansion the American and the European sides will make up for lost jobs, whose loss was brought about by the financial and economic crisis. The crea-

tion of a common market will be a further incentive to the prosperity of the US and the EU. America and Europe will jointly be more competitive to the BRICs countries.

In the power balance of major economic players on the geo-economic scene, the biggest economic power in the world will still be "Euro-America". In spite of the fact that Europe is still threatened by recession due to unemployment.

In the shadow of the new architecture of the world economic order we find Serbia. A strange set of circumstances in the past few decades has led to the fact that Serbia knows neither what it wants nor where it is going. All attempts at any true change in the economy and the society have met with difficulty. The biggest hindrance to the country's development are unstable macroeconomic balances, bribery, and corruption, a half-hidden reign of oligarchy and money, compromises and strange coalitions.

The biggest peace project in Serbia so far has already predetermined its direction. It is only a matter of time when Serbia will reach its goal, i.e. enter the European Union. Yet, the hindrances on this road are big and painful, both for the country and its people. There is an overall impression that all ideas on how to balance the life and economic cycle have been exhausted.

The economic situation in Serbia is highly alarming. The most competitive force in Serbia is corruption. The divide between the so-called elite and the poor is growing. People are disappointed in the political and business elite, i.e. in the tycoons who have through privatisation grabbed most of the wealth for themselves. Serbia must become the country of the people, if it has any intention of moving forward.

Economic ideas which are constantly being promoted by incompetent individuals lead to a sure economic and social chaos. Political ideas promoted by the current authorities in the country in an attempt to win over both the West and the East are "rocking" Serbia, which is now "dancing" a little to the right, and a little to the left. It wants to turn to Europe, as well as to Russia. Which world economic coordinates Serbia will truly stick to – remains yet to be seen.

Key words: integration process, structural inequalities of the global economy, new world order, United States of America – European Union (US-EU), BRICs (Brazil, Russia, India, China, South Africa), Serbia in the shadow.

---

* Овај рад је примљен 11. августа 2013. године а прихваћен за штампу на састанку Редакције 04. септембра 2013. године.